

*І.Г. Бритченко, д-р екон. наук, проф., Р.К. Перепелиця,
В.І. Славінський, Донецький державний університет економіки
і торгівлі ім. М.І. Тугана-Барановського*

АКТИВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система в Україні відіграє значну роль у становленні різних сегментів фінансового ринку. Особливий статус банків в Україні дозволяє їм здійснювати діяльність у різних секторах фінансового ринку і мати значні переваги над іншими учасниками ринку. Наявність розгалуженої філіальної мережі дозволяла їм здійснювати діяльність на території різних регіонів, отже, обслуговувати найбільших емітентів, що мають стратегічне значення для економіки країни.

Аналіз структури випусків цінних паперів комерційними банками демонструє стрімке зростання ролі банків як емітентів облігацій і наявність численних проблем, пов'язаних із формуванням організованого ринку банківських акцій. Це свідчить про те, що первинні банківські розміщення в Україні практично повністю відбуваються на неорганізованому ринку акцій, що не сприяє залученню власного капіталу банківськими установами.

Зниження останнім часом їх частки в загальному обсязі випуску облігацій пов'язане з появою можливостей залучення коштів за нижчою процентною ставкою як за рахунок зниження ставок в цілому по банківській системі країни, так і за рахунок розширення можливостей виходу на міжнародні ринки з метою отримання синдікованих кредитів і розміщення єврооблігаційних позик.

Перспективним напрямом активізації роботи банків на фондовому ринку країни є створення пенсійних фондів. При цьому банк може виконувати функції управління активами створеного ним корпоративного пенсійного фонду або створити окрему компанію з управління активами.

Участь банківської системи у процесі випуску іпотечних цінних паперів передбачає створення фонду за рахунок коштів, отриманих від емісії облігацій, який набуває у банку прав вимоги за кредитними угодами, укладеними банком з фізичними особами для фінансування будівництва житла. За рахунок коштів, що надходять від боржників за іпотечними договорами, фонд розраховується за своїми зобов'язаннями по облігаціях. Оскільки зобов'язання по іпотечних облігаціях мають подвійне забезпечення, то привабливість таких облігацій для потенційних інвесторів буде достатньо високою.

Банк як кредитор, що є власником іпотечних активів, може випускати іпотечні сертифікати на основі рефінансування іпотечних активів шляхом їх об'єднання в консолідований іпотечний борг і одночасного об'єднання іпотек, що їх забезпечують, в іпотечний пул. При цьому банк, незалежно від того, чи він є власником іпотечних активів або діє на основі договору довірчого управління з власниками активів, може бути керуючим іпотекою та розпорядником платежів.

Отже, для розвитку фондового ринку України і підвищення ролі комерційних банків на ньому необхідно зробити ряд кроків на державному рівні:

- вдосконалити процедури формування резервів під операції з цінними паперами з метою уникнення зловживань з боку комерційних банків;
- створити умови для підвищення рівня капіталізації банків та ефективності залучення ними власного капіталу шляхом включення акцій банків до лістингу;
- переглянути нормативи інвестування комерційними банками коштів до статутних фондів підприємств у напрямку їх збільшення;
- сприяти вексельному обігу на організованому ринку та створити умови для випуску комерційних паперів;
- розширити перелік цінних паперів та збільшити відсоток вартості цінних паперів, під які здійснюється рефінансування банків Національним банком України;
- прийняти необхідні законодавчі акти в частині зниження ризиків інвесторів недержавних пенсійних фондів та іпотечних цінних паперів;
- сприяти випуску муніципальних облігацій, андеррайтерами яких могли б бути комерційні банки;
- стандартизувати умови договорів іпотечного кредитування і прийняти Закон України “Про іпотечні цінні папери”.